وارلیق
VARLIQ
Dil, Ədəbiyyat, Mədəniyyət və Cəmiyyət Araşdırmaları Dərgisi
Dil, Edebiyat ve Toplum Araştırmaları Dergisi
Journal of Language, Literature, Culture and Social Studies
İkinci Dönem. Sayı: 2025: 42(4), ss. 39-41
Telif Haqqı©Varlıq Dergisi

نگاهی به کتاب «خاطرات من و پدرم»

سید جواد رفیعی

کتاب «خاطرات من و پدرم» دربرگیرنده خاطرات دکتر جواد هیئت جراح و تورکولوگ مشهور تبریزی است. جواد هیئت در این کتاب چهارصد صفحه‌ای با شور و اشتیاق بسیاری از خاطرات و حوادث زندگی خود که اکثراً در دو حوزه پزشکی و تحقیقات ترکی است، پرده برداشته و صادقانه آن را با مخاطبان خود در میان گذاشته است. ایشان یکی از بزرگ‌ترین جراحان قلب ایران بوده و سال‌های بسیاری از عمر خود را – تقریبا از ۲۷ سالگی – در کار پزشکی و جراحی صرف نموده و به جز سه جلد کتابی که در همین رابطه تالیف نموده‌اند، بیش از ده سال هم مدیریت نشریه‌ای در همین حوزه را به عهده داشته‌اند.

وی تحصیلات خود را در تبریز، تهران، استانبول و پاریس پی گرفته و یکی از مشهورترین و مهم‌ترین پزشکان ایران بوده است . اما در کنار این، آنچه ایشان را از همتایانشان برجسته و متفاوت نموده، مطالعات و تحقیقات گسترده وی در حوزه زبان، تاریخ و ادب ترکی است و در این حوزه هم ایشان شناخته شده‌ترین فرد ایرانی (آذربایجانی) است. دلسوزی ایشان و خانواده بزرگ و فوق العاده هیئت برای آذربایجان و جهان تورک چنان برجسته و صمیمانه بوده که خود ایشان به حق ریش سفید آذربایجان و دده قورقود زمانه ما لقب گرفته و مقبولیت بسیاری

در بین ترکان ایران و جمهوری آذربایجان کسب نموده‌اند. جواد هیئت بلافاصله بعد از انقلاب اسلامی نشریه وارلیق را پایه‌گذاری و با تلاش و حوصله بسیار و مدیریت معتدل و سماجت عجیبی تداوم نشر این مجله را تا دوران مرگ خود در سال ۱۳۹۳ و به مدت ۳۵ سال انجام داد. به طوری که اینک به هنگام بحث از این نشریه و خدمات آن، از مکتب وارلیق صحبت می‌شود که افراد علاقمند بسیاری را دور خود جمع و به هدایت آن‌ها پرداخت. در این نشریه اساتید بزرگ در یک کانون و در راستای یک هدف گرد آمدند و به تالیف و شاگرد پروری و آموزش پرداختند و علاقمندان جوان بسیاری در همین مکتب درس آموزی کردند. خدمات وارلیق و جواد هیئت به فرهنگ و زبان آذربایجان و دنیای ترک بیش از آنی است که در یک نوشته، هر چند مطول، به قلم آید و در وصف بگنجد.

جواد هیئت با این‌که پایه‌گذار و مهم‌ترین شخصیت مکتب وارلیق بودند، ولی در این راه خوشبختانه ایشان تنها نبودند و همانگونه که آوردم اساتید بسیاری با ایشان همکاری نمودند. اساتیدی که سالخوردگان آن در دوران پهلوی اجازه فعالیت در این حوزه را نداشتند. جا دارد نوشته را متبرک و نام مهم‌ترین همکاران مجله وارلیق را که جواد هیئت در خاطراتش از تک تک ایشان نام برده و یادشان را گرامی داشته است، ذکر نمایم. اساتیدی همچون حمید نطقی، محمدعلی فرزانه، حمید محمدزاده، غلامحسین بیگدلی، کریم مشروطه چی، عزیز محسنی، میرهدایت حصاری، حسن مجیدزاده، عبدالکریم منظوری خامنه، تیمور پیرهاشمی، صمد سرداری نیا، علی کمالی، اسماعیل هادی، علیرضا صرافی، رسول اسماعیل زاده، ابراهیم رفرف ، حسن راشدی و محمدرضا هیئت.

ناگفته نماند که مجله وارلیق بعد از درگذشت دکتر هیئت به مدیریت محمدرضا هیئت در خارج از کشور همچنان منتشر می‌گردد.

جواد هیئت در این کتاب که با توجه به گستردگی و تنوع فعالیت ایشان، کتاب کم حجمی به شمار می‌آید، در کنار توصیف زندگی و فعالیت‌های خود، خاطرات و ملاقات‌هایش را از شخصیت‌های برجسته و مشهور بسیاری شرح داده است. از دیدارش با شریعتی در سال‌هایی که شریعتی در چنگ ساواک و زندان پهلوی اسیر بود و تلاش برای آزادی ایشان، از اقامت قریب شش ماهه استاد شهریار در منزل وی و تشکیل اجتماعات ادبی و ترغیب نمودن شهریار برای آشتی دوباره با زبان ترکی، از مداوای علیرضا نابدل (اوختای) که زخمی و زیر نظر ساواک در بیمارستان بستری بود، از دیدارهایش با شخصیت‌های سیاسی بسیاری از دوران مصدق گرفته تا دیدارش با حیدر علی‌یف ، الهام علی‌یف ، ائلچی بگ ، تورگوت اوزال و شخصیت‌های سیاسی بسیاری در داخل و خارج کشور. با این همه باید تاکید کرد که ایشان چندان به

مبارزات سیاسی مستقیم و تند اعتقادی نداشتند و خودشان هم در زندگی به هیچ وجه چنین سیاستی را پی نگرفتند و سعی نمودند با شاه و شیخ تا آنجا که می‌شود و تا آنجایی که به اصول اساسی زندگی و آمال ایشان ضربه‌ای وارد نکرده، مدارا نمایند و با گفتگو خواسته‌های خود را پیش برند و هم از این روی نه ایشان و نه پدرشان در دوران فرقه دموکرات فعالیت خاصی انجام ندادند. هر چند ایشان همیشه و در همین خاطراتشان هم احترام بسیاری به مرحوم پیشه‌وری قائل بودند. فعالیت‌های دکتر هیئت را بی‌شک بایستی در راستای همان سیاست، ولی با روشی معتدل و گام به گام ارزیابی کرد.

اما نمی‌توان این نوشته را به پایان برد و از یک شخصیت برجسته که جایگاه مهمی در زندگی جواد هیئت داشت، نام نبرد. این شخص کسی نیست جز پدر ایشان مرحوم علی هیئت. دکتر جواد هیئت در این کتاب سعی نموده علاوه بر خاطرات خود، توصیفاتی هم از نقش و جایگاه پدرش در تربیت وی و برادر و خواهرانش داشته باشد. اگر خانواده بزرگ هیئت توانستند منشأ خدمات بسیاری به جامعه علمی و ادبی آذربایجان و ایران گردند، این مهم مسیر نبود مگر با تلاش پدر ایشان علی هیئت و نقشی که به عنوان یک روشنفکر در خانواده و جامعه داشتند. علی هیئت بیش از سی سال در عدلیه (دادگستری) دوران پهلوی خدمت نموده و جایگاه بسیار قابل احترامی در صحنه سیاسی ایران داشتند. وی آن‌گونه که از خاطرات فرزندش بر می‌آید، دغدغه آذربایجان و زبان ترکی را داشتند و به نظرم همان نقشی را که محمدعلی فروغی در صحنه سیاست برای ایران داشتند، علی هیئت برای آذربایجان داشت. مضاعف بر اینکه در پاکدستی و اخلاق و انسان دوستی به گمانم از فروغی برتر می‌نشینند و خوش می‌درخشند.

این کتاب که بعد از درگذشت دکتر جواد هیئت چاپ شده، به همت حسن راشدی و اکبر آزاد تدوین و توسط انتشارات آوای منجی منتشر گردیده است. جا دارد علاقمندان به زبان و فرهنگ ترکی و مسئله ملی آذربایجان این کتاب را در مطالعه گیرند تا پی برند که چه کسانی و با چه همت بلند و آمال بزرگی در راه آذربایجان و زبان ترکی و با چه شور و اشتیاقی فعالیت نموده‌اند و چه سختی‌هایی را به جان خریده‌اند و از چه داشته‌ها و موقعیت‌هایی گذشته‌اند تا نام آذربایجان و زبان ترکی بلند و پرآوازه بماند.